

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра права, філософії та політології

ПОГОДЖЕНО

Протокол № 1 від 27 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Галузь знань – 08 - Право
Спеціальність – 081 – Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна/заочна
Форма підсумкового контролю – залік

Чернігів
2024-2025 н.р.

Робоча програма з «ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА» .

Розробники програми: **доктор філос. наук професор Столяр Марина Борисівна .**

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол №1 від 27 серпня 2024 р.

1. Мета навчальної дисципліни

як необхідної складавої частини підготовки фахівця у галузі права є формування у здобувачів вищої освіти здатності приймати та ухвалювати рішення у професійній діяльності юриста на основі етичних стандартів правничої незалежності, компетентності, об'єктивності, відповідальності, заборони дискримінації, підтримання гідності та добросовісності професії, збереження професійної таємниці, запобігання конфлікту інтересів.

2. Обсяг навчальної дисципліни

Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)	Обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)
Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: 081 «Право» Галузь знань 08 Право Лекції <i>теоретична підготовка</i>): 16 Практичні: 14 Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: 081 «Право» Галузь знань 08 Право Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 8 Практичні: 2 Самостійна робота: 80 Вид контролю: залік

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Передумовами для вивчення дисципліни, що вивчається на першому курсі, в першому семестрі є загальна правова ерудиція студентів, а також певний рівень розвитку їхньої соціальної та моральної свідомості.

Очікувані результати навчання

(**програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності**), що формуються у процесі вивчення дисципліни «**ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА**»).

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності

ЗК 15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності (ФК)

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного і приватного права.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Програмні результати навчання

ПРН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

ПРН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

ПРН 11. Мати базові навички риторики.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

4. Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		Аудиторна робота		самостійна робота
		лекції	практичні	
<u>Змістовий модуль I</u>				
1.	Характеристика загальних цінностей західної правової традиції.	2	2	6
2.	Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції.	2	2	8
3.	Правові підстави та методи ухвалення справедливих та обґрунтованих рішень в процесі професійної діяльності правника.	2		8
4.	Етичні стандарти в професійній діяльності юриста, їх зміст, завдання, оцінка.	2	2	8
	Загальна кількість	8	6	30
<u>Змістовий модуль II</u>				
5.	Доброчесність як важлива морально-етична складова діяльності юриста.	2	2	6
6.	Практика застосування етичних стандартів у професійній діяльності юриста.	2	2	8
7.	Моральні, психологічні, політичні, професійні, етичні та інші основи роботи та відповідальності правників при виконанні ними державних та суспільно важливих місій.	2	2	8
8.	Основи професійної поведінки юриста та особливості відповідальності юристів у різних сферах публічного (законодавчої, виконавчої та судової влади) та приватного управління (господарської діяльності фізичних та юридичних осіб).	2	2	8
	Загальна кількість:	8	8	30
	Разом	16	14	60

Для заочної форми навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		Аудиторна робота		самостійна робота
		лекції	практичні	
<u>Змістовий модуль I</u>				
1.	Характеристика загальних цінностей західної правової традиції.	1		10
2.	Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції.	1		10
3.	Правові підстави та методи ухвалення справедливих та обґрунтованих рішень в процесі професійної діяльності правника.	1		10
4.	Етичні стандарти в професійній діяльності юриста, їх зміст, завдання, оцінка.	1	1	10
	Загальна кількість			
<u>Змістовий модуль II</u>				
5.	Доброчесність як важлива морально-етична складова діяльності юриста.	1		10
6.	Практика застосування етичних стандартів у професійній діяльності юриста.	1		10
7.	Моральні, психологічні, політичні, професійні, етичні та інші основи роботи та відповідальності правників при виконанні ними державних та суспільно важливих місій.	1		10
8.	Основи професійної поведінки юриста та особливості відповідальності юристів у різних сферах публічного (законодавчої, виконавчої та судової влади) та приватного управління (господарської діяльності фізичних та юридичних осіб).	1	1	10
	Загальна кількість:			
	Разом	8	2	80

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: усне опитування; перевірка конспектів лекцій та семінарських занять; письмові завдання, тести, дискусії, практичні завдання.

Підсумковий контроль: залік.

Розподіл балів за темами:

	Поточне тестування та самостійна робота								Сума
	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
Бали	15	10	10	10	10	15	15	15	100

Критерії оцінювання результатів навчання

Робота на лекціях протягом семестру (відвідування лекцій, виконання задач і вправ під час лекції, ведення конспект) оцінюється до **20 балів**.

Робота на практичних заняттях у семестрі оцінюється до **40 балів**. За одне практичне заняття можна отримати від 1 до 5 балів. Відповідні бали розподіляються і нараховуються за теоретичну підготовку, виконання домашньої роботи і робота в аудиторії за робочим зошитом.

Самостійна робота протягом семестру максимально оцінюється **20 балами**. Перевірка виконання самостійної роботи передбачає перевірку конспектів; списків літератури з конкретного питання курсу; реферування джерел, розробку презентацій тощо. Також ці бали можуть бути зараховані за результатами неформальної освіти.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання максимально оцінюється у **від 5 до 20 балів** в залежності від обсягу та складності роботи (списки літератури з конкретної теми; реферовані джерела; тези наукової конференції). Також ці бали можуть бути зараховані за результатами неформальної освіти.

Рівень теоретичної підготовки магістранта визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час проведення ним наукового дослідження з обраної теми, під час заліку та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота і ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Рівень практичного володіння знаннями, професійними вміннями визначається під час виконання студентом практичних завдань, як-от: аналізу першоджерел, складанню словників, логічних, порівняльних схем, таблиць, створенню інформаційних повідомлень, пошуку інформації, написання рефератів, тез виступів на науковій конференції, а також під час заліку та оцінюється за такими критеріями:

- 1) повнота розкриття питання;
- 2) адекватне застосування принципу академічної доброчесності;
- 3) якість аналізу першоджерел;

- 4) знання літератури з теми;
- 5) вміння аргументувати висновки,
- 6) вміння критично мислити та адекватно реагувати на критику, вести діалог з іншими студентами групи та викладачем на обрану тему.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Індивідуальні завдання

Студент може обрати один з варіантів виконання ІНДЗ.

I варіант: скласти список літератури за обраною темою та розкрити ступінь розробки цієї теми (називаються конкретні автори та дається стисло їхні точки зору на предмет або зазначається аспект теми, який вони досліджували);

II варіант: написати тези до студентської наукової конференції та взяти в ній участь (виступ, запитання до учасників, участь в дискусіях на секції культурології);

III варіант: пройти самостійно певний курс за проблематикою дисципліни «Етичні стандарти професійної діяльності юриста» в межах неформальної освіти, на платформах, визначених МОН України.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Професійна комунікативна компетентність майбутнього судді

Професійна комунікативна компетентність майбутнього адвоката

Професійна комунікативна компетентність майбутнього прокурора

Виміри людської гідності в системі Європейського права.

Засоби запобігання корупції серед суддів

Індикатори визначення невідповідності суддів (кандидатів на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики

Індикатори визначення невідповідності прокурорів (кандидатів на посаду прокурора) критеріям доброчесності та професійної етики

Матеріально-технічне забезпечення

мультимедійне обладнання, інтернет, Google-додатки, навчальна платформа Zoom для дистанційного навчання.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основна література

1. Бангалорські принципи (ООН, 2006)
2. Бандурка О.М. Професійна етика працівників органів внутрішніх справ: підруч. Для вищ. закл. освіти МВС України / О. М. Бандурка; МВС України, Національний унт внутрішніх справ. – Х.: Вид-во НУВС, 2001. – 219 с.
3. Бандурка О. М. Юридична деонтологія: підруч. для вищ. закл. освіти МВС України / О. М. Бандурка, О. Ф. Скакун; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х.: Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2002. – 336с.
4. Бевзюк І. М. Професійна комунікативна компетентність майбутнього прокурора: навч. посіб. / І. М. Бевзюк, Л. М. Ширяєва; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К.: Правова єдність: Алерта, 2014. – 223 с.
5. Біленчук П. Д. Правова деонтологія : підручник для вузів / П. Д. Біленчук, С.С. Сливка; ред. П. Д. Біленчук; Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – К.: АТІКА, 1999. – 319 с.
6. Бордоська декларація (РЄ, 2009)
7. Бралатан В. П. Професійна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко; Вінниц. держ. аграр. ун-т. – К.: Центр учбової л-ри, 2011. – 251 с.
8. Висновок Консультативної ради європейських суддів про запобігання корупції серед суддів (РЄ, 2018)
9. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. – К.: Атіка, 2007. – 432 с.
10. Гусарев С. Д, Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навч. посіб. — К.: Знання, 2005. — 655с. .
11. Гутаріна К. В. Роль правника в демократичному суспільстві: Правила професійної етики адвоката в США та Україні // Адвокат. — 1999. — № 3. — С. 31—32.
12. Деонтологічний кодекс / Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів Європейського співтовариства, прийнятий делегацією 12 країн-учасниць у Страсбурзі в жовтні 1988 р.

13. Договір про Європейський Союз (консолідована версія) //EUR-Lex - 12012M/TXT - EN - EUR-Lex (europa.eu)
14. Європейська Хартія про статус суддів (з Пояснювальною запискою до Хартії) (РЄ, 1998)
15. Заява Пленуму Верховного Суду щодо неухильного утвердження авторитету правосуддя (2020).
16. ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07. 2013
17. ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014
18. ЗУ «Про виконавче провадження» від 02.06. 2016
19. ЗУ «Про Вищу раду правосуддя» від 21.12.2016
20. ЗУ «Про нотаріат» від 02.09. 1993.
21. ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07. 2010
22. Індикатори визначення невідповідності суддів (кандидатів на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики (ГРД, 2019)..
23. Кодекс суддівської етики (2013)
24. Керівні положення Громадської ради міжнародних експертів щодо проведення оцінки доброчесності, знань та практичних навичок кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду (ГРМЕ, 2018)
25. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів від 27.04.2017
26. Кодекс суддівської етики від 22.02.2013
27. Конституція України від 28.06.1996.
28. Костромов О. В. Адвокатська етика та професійна відповідальність у США // Держава і право: Щоріч. наук. пр. мол. вчен. — К., 1997. — Вип. 1. — С. 75—80.
29. Лєко Б. А. Юридична етика: навчальний посібник / Б. А. Лєко. — Чернівці: Книги –ХХІ, 2008. – 280 с.
30. Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста / НЮАУ ім. Я. Мудрого. — Харків : Право, 2004. — 176 с.
31. Мєліхова Ю.А. Морально-професійна культура судді: історія і сучасність: монографія / Ю. А. Мєліхова; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, Право, 2015. – 217 с.
32. Парасюк В. М. Професійна етика слідчого органів внутрішніх справ: навч. посібник / В. М. Парасюк; Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – Л.: [б.в.], 2004. – 68 с.
33. Подкопаєв С. В. Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації. — 2.вид., випр. і доп. — Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. — 216 с.
34. Правила адвокатської етики.
35. Правила поведінки працівника суду та Коментар [Текст] / Держ. суд. адмін. України, Рада суддів України; [підгот.: О. Булка та ін.]. - К.: [б. в.], 2010. - 39 с.
36. Професійна етика та культура поведінки працівника органів внутрішніх справ України: метод. посіб. для працівників ОВС / В. Л. Ортинський [та ін.]; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – Л.: ЛьвДУВС, 2009. – 128 с.
37. Професійна етика юриста: підручник / [В. С. Бліхар та ін.; за ред. проф. В. С. Бліхара]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів; Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. - 357 с.

38.Резолюція «Професійна етика правосуддя» (2018).

Допоміжна література

1. Бернхем Вільям. Вступ до права та правової системи США: Пер.з англ.. — К. : Україна, 1999. — 554 с.
2. Бігун В. С. Чи потрібно перевіряти чесність і порядність майбутнього правника? (Американський досвід: теорія і практика) // Юрид. журнал. — 2003. — № 6. — С. 132—135.
3. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі. - К.: Юстініан, 2006. - 272 с.
4. Бігун В. Добročесність і правосуддя. (Філософія. Теорія. Практика.). Київ: Інтерсервіс, 2021, 500 с.
5. Старосольський В. Принцип більшості /Пер. з нім. К.Поліщука; автор проекту і упорядник М.Петрів. - Львів:Вид-во “Літопис”, 2018. - 312 с.;
6. Типові норми професійної поведінки правників / Американська правнича фундація. Центр професійної відповідальності; Програма «Правова ініціатива у Центральній і Східній Європі». — К., 1995. — 80 с.
7. Хавронюк М. І. Дисциплінарні правопорушення і дисциплінарна відповідальність: Навч. пос. — К. : Атіка, 2003. — 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Кодекс етики працівників Національного антикорупційного бюро України <https://nabu.gov.ua/kodeks-etyky-pracivnykiv-nacionalnogo-antykorupciynogo-byuro-ukrayiny>
2. Вища рада правосуддя <https://hcj.gov.ua/>
3. Національна асоціація адвокатів України <https://unba.org.ua/>
4. Офіс генерального прокурора <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
5. Міністерство юстиції України <http://www.minjust.gov.ua>
6. Верховна рада України <https://www.rada.gov.ua/>
7. Верховний Суд <http://www.supreme.court.gov.ua>
8. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>